

SANOAT KORXONALARINI ILMIY - TEXNOLOGIK MODERNIZATSIYA
QILISHNING MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI

Choriyev J.B.

Osiyo Xalqaro Universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada sanoat korxonalarini ilmiy-texnologik modernizatsiya qilishning zarurati, mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari yoritilgan. Muallif tomonidan modernizatsiya tushunchasining nazariy asoslari, ijtimoiy va iqtisodiy yo'nalishlari, hamda bu jarayonlarning o'zaro ta'siri tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Ilmiy-texnologik modernizatsiya, sanoat korxonalari, oziq-ovqat xavfsizligi, yog'-moy sanoati, innovatsiya, texnologik yangilanish.

Rivojlangan mamlakatlarda an'anaviy ishlab chiqarish texnologiyalarining samaradorligi chegaraviy nuqtasiga yaqinlashib, so'nggi yillarda yuz bergan Covid-19 pandemiyasi, Rossiya-Ukraina mojarolari oqibatida jahonda oziq-ovqat xavfsizligi muammolari keskin tus olib, unumdorlikning yillik o'sish sur'ati pasayib bormoqda. Bu esa O'zbekistonda import qilinadigan oziq-ovqat mahsulotlarini mahalliyashtirish choralarini ko'rishni taqozo etadi. Shu bilan birga xorijiy iste'molchilar talabi parametrlarini o'rganish, moslashtirilgan (customize)¹ mahsulotga bo'lgan ehtiyojning oshib borayotganligini hisobga olgan holda ishlab chiqarishni ilmiy-texnologik modernizatsiyalash asosida, jahon bozorlaridagi paydo bo'lgan bo'shliqlarni egallash uchun, eksport hajmlarini oshirish dolzarb masala hisoblanadi. Shu asosda, yangi O'zbekistonda rivojlanishning innovatsion yo'liga o'tishi mamlakatning texnologiya va fanni rivojlantirish sohasidagi siyosatining eng muhim maqsadi sifatida belgilangan bo'lib, unga erishish milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va oxir-oqibat, ishlab chiqarishning raqobatbardoshligini shakllantirish uchun zarur shartga aylanadi.

Iqtisodiyotni globalashtirish istiqbollarning mavjud salbiy baholariga qaramay, zamonaviy dunyoda g'arb mamlakatlarini texnologik modernizatsiya qilish namunaviy xarakterga ega va u innovatsion texnologik rivojlanish modeliga asoslangan. Rivojlanayotgan mamlakatlarga uning tarqalishi har bir mamlakatning iqtisodiy siyosati, ustuvorliklari, ehtiyojlari va imkoniyatlari bilan bog'liq. Bugun O'zbekistonda jahon oziq-ovqat bozoridagi tanqislik tufayli yog'-moy mahsulotlari bozorida o'z o'rnini egallash uchun yangi imkoniyatlar ochildi. Shuning uchun yog'-moy sanoatini

¹ Customize - kastomizatsiyalash, bugungi kunda biznesda nisbatan yangi inglizcha so'z bo'lib, iste'molchining individual ehtiyojlariga tovar va xizmatlar parametrlari va xususiyatlarini moslashtirishni bildiradi.

ilmiy-texnologik modernizatsiyalashga, shuningdek modernizatsiyalashning samaradorligini baholashga ehtiyoj mavjud.

Iqtisodiy kompleksning rivojlanishi va samarali o'sishini ta'minlaydigan jarayonning mazmunini chuqurroq aniqlash uchun tadqiqotimizda modernizatsiyaga oid konseptual tushunchalarni tahlil qilamiz. "Modernizatsiya" tushunchasi XX asr o'rtalarida g'arb mamlakatlarida mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi tafrvutlarni bartaraf etish masalalarini o'rganishda umumiy ilmiy muomalaga kiritilgan. Shu bilan birga, shuni tan olish kerakki, modernizatsiya jarayoni yangi emas; u turli davrlarda turli mamlakatlar, mintaqalar, tarmoqlar, korxonalarda tarixiy o'zgarishlarga hamroh bo'lgan. Shu munosabat bilan iqtisodchi olimlar A.V.Vaxabov va Sh.X.Hojibakievlar modernizatsiya to'g'risida quyidagi fikrlarni bildirishgan: "Modernizatsiya ingliz leksikonidagi modern (lotinchada modernys) so'zidan olingan bo'lib, 1500 yildan buyon "zamonaviy, qadimiy bo'lmagan, bugungi kunda paydo bo'lgan" degan ma'noni anglatib kelmoqda."

U.A. Madrahimovning fikricha modernizatsiya qilish jarayoni ikkiga: ijtimoiy hamda iqtisodiy turlarga ajraladi. Iqtisodiy turida odatda zamonaviy ishlab chiqarish fondlarini shakllantirish bilan bog'liq faoliyat amalga oshiriladi. Ushbu jarayon ostida birinchidan, yangi ishlab chiqarish birliklarini yaratish nazarda tutilsa, ikkinchi tomondan, mavjud eski fondlarni yangilash tushuniladi. Modernizatsiya qilishning ikkinchi turi ijtimoiy sohalarini qamrab oladi va ijtimoiy modernizatsiya jarayoni inson omili bilan bog'liq bo'ladi. Ijtimoiy modernizatsiya jarayoni o'z ichiga zamonaviy bilim va malakaga ega kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish, uni ishlab chiqarishning zamonaviy talabiga moslashtirish, inson omilini tashabbuskorlik ruhiyatini rivojlantirishni oladi.

Bizning fikrimizcha, bu ikki jarayon, texnik va texnologik modernizatsiya nuqtai –nazaridan, bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'zaro ta'sirga ega. Iqtisodiy modernizatsiya jamiyatda sifat o'zgarishlarini, ijtimoiy yangilanishni talab etadi, yoki aksincha ijtimoiy modernizatsiya yangi texnika va texnologiyalarning yaratilishiga turtki bo'ladi. Shu bilan birga inson omili fondlarni yangilashda, ma'lum darajada to'siq bo'lishi mumkin.

Shuni ta'kidlash kerakki, texnologik modernizatsiya iqtisodiy tizimning turli darajalarida amalga oshirilishi mumkin: korxonada, mintaqada, tarmoqda, mamlakat darajasida.

Sanoat sub'ektlariga nisbatan modernizatsiyaning eng muhim turi texnologik modernizatsiya bo'lib, bu texnologik yangiliklarni joriy etish orqali ishlab chiqarish kuchlarini sifat jihatidan takomillashtirishning progressiv jarayoni hisoblanadi. Shuning

uchun, ilmiy-texnologik modernizatsiya tushunchasini chuqurroq tahlil qilish o‘rinlidir, uning talqini ham ilmiy adabiyotlarda aniq belgilanmagan.

Adabiyotlar:

1. Джумаева, З. (2025). ФОРМИРОВАНИЕ КОНЦЕПЦИИ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ, ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ И ЕЕ АКТУАЛЬНОСТЬ. *Международный журнал искусственного интеллекта*, 1 (3), 262-266.

2. Жумаева, З. К. (2019). АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА. *ББК 65.0501 А 43*, 190.

3. Жумаева, З. К. (2024). Инвестиционная Активность Как Основной Элемент Организационно-Экономического Механизма Маркетинга Территории. *Miasto Przyszłości*, 55, 1411-1417.

4. Джумаева, З.К., и Ш, К.М. (2025). О 'ЗВЕКИСТОНДА YENGIL SANOAT KORXONALARI MARKETING FAOLIYATI HOLATI Tahlili. *АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ИННОВАЦИЙ*, 1 (7), 186-189.

5. Джумаева, З. (2025). РОЛЬ ТОРГОВОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ. *Международный журнал искусственного интеллекта*, 1 (1), 483-488.

6. Жумаева, З. К. (2024). Мобильный Маркетинг Как Эффективное Средство Стимулирования Сбыта Товаров И Услуг. *Miasto Przyszłości*, 54, 697-702.

7. Жумаева, З. К. (2024). РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ ИНДУСТРИЙ КАК ФАКТОР РОСТА НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: ОБЗОР ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.

8. Джумаева, З. (2025). РОЛЬ ТОРГОВОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ. *Международный журнал искусственного интеллекта*, 1 (1), 483-488.

9. Джумаева, З.К., и Гулямова, Н.Г. (2025). О 'ЗВЕКИСТОНДА MINTAQANI KOMPLEKS RIVOJLANTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIVGA SOLISH. *ТЕОРИЯ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ВСЕГО МИРА*, 1 (5), 152-159.

10. Жумаева, З. К., & Ахмедова, Ф. Р. (2025). РОЛЬ ТОРГОВОЙ

ПОЛИТИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(7), 323-330.

11. Jumayeva, Z. Q., & Matkarimov, G. (2025). MINTAQADA FAOL INVESTITSIYA SIYOSATINI IQTISODIYOT TARMOQLARINI O 'SISHIGATA' SIRI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(6), 205-212.

12. Джумаева, ZQ (2017). ТЕОРИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТАБИЛЬНОСТИ НА РЫНКАХ ТРУДА РАЗВИТЫХ СТРАН. *Инновационное развитие* , (4), 64-66.